

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฉบับนี้เป็นกฎหมายพิเศษที่มีเจตนารมณ์เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด นอกจากเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและมีมาตรการริบทรัพย์สินทางอาญาแล้วยังได้นำมาตรการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางแพ่งมาบังคับใช้เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานอีกด้วย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนับว่าเป็นกฎหมายมีความจำเป็นในการแก้ปัญหาบางอย่างในสังคม เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน ยาเสพติด การค้าของหนีภาษี ฯลฯ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ยากในการติดตามจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ดังนั้นอำนาจที่เกิดจากพระราชบัญญัตินี้จึงต้องถูกตรวจสอบอย่างรัดกุมที่สุด เพราะเป็นอันตรายต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคมอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมุ่งบังคับต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทันทีเพื่อประโยชน์ในการปราบปราม ดังนั้นพระราชบัญญัตินี้มีการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแล้ว การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ย่อมต้องทำอย่างรัดกุมและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย

ในปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย โดยเฉพาะสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญากลายเป็นผู้ที่ถูกลืมนับโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นผู้ที่มีบทบาทอันสำคัญในการเริ่มต้นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่นเดียวกับผู้ต้องหา หรือจำเลย เพราะ ผู้เสียหายในฐานะที่เป็นมนุษย์ จึงสมควรจะได้รับการคุ้มครองสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ดังนั้นรัฐหรือองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องให้การคุ้มครองสิทธิและให้หลักประกันว่าจะมีการปฏิบัติเช่นนั้นจริง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ซึ่งปรากฏอยู่

ในมาตรา 49 วรรคท้าย ซึ่งบัญญัติว่า “...ถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่กำหนดความผิดฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน” จะเห็นได้ว่าตามมาตรานี้เป็นการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ดำเนินการโดยใช้กระบวนการส่งเรื่องไปให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นเพื่อดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้กับผู้เสียหายนั้นก่อน

เจตนารมณ์และหลักการในกระบวนการดังกล่าว คือ การที่กฎหมายต้องการให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นๆ ได้รับการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหาย โดยบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 49 นี้คือ “ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน” เมื่อได้ศึกษาและพิจารณาถึงหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว กล่าวได้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้นเป็นกฎหมายพิเศษที่มีทั้งมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาอยู่ในฉบับเดียวกัน ซึ่งมาตรการทางแพ่งคือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และมาตรการทางอาญาคือการกำหนดความผิดอาญานอกเงิน

การที่จะนำพระราชบัญญัตินี้มาบังคับใช้ จะต้องเป็นการกระทำความผิดมูลฐานที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 3 ซึ่งมีจำนวน 8 มูลฐาน ความผิดมูลฐานนั้นเป็นความผิดอาญาหลักที่จะนำเอาพระราชบัญญัตินี้มาบังคับใช้ เมื่อความผิดหลักเป็นความผิดทางอาญาแล้วหลักเกณฑ์ในเรื่องเกี่ยวกับผู้เสียหายนั้น ควรเป็นไปตามหลักของผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยหรือไม่ กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง เพราะหากไม่ใช่ผู้เสียหายที่แท้จริงแล้ว ย่อมไม่มีอำนาจฟ้อง และหลักกฎหมายที่นำมาใช้ในการพิจารณาผู้เสียหายในคดีอาญา คือ ผู้เสียหายต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย แต่จากการพิจารณาถึงลักษณะของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในเรื่องการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องทางแพ่ง คือ เป็นการดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยที่มีได้มุ่งเน้นไปที่บุคคลที่เป็นเจ้าของในทรัพย์สิน เพียงแต่หากเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแล้ว ย่อมที่จะสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องอาศัยคำพิพากษาว่าจำเลยนั้นกระทำความผิดทางอาญา อีกทั้งการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนี้เป็นการที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิด

การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายนั้น คือการที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอา กับผู้กระทำความผิดอาญาในการที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด เมื่ออยู่ในความผิดมูลฐานแล้วจะพบว่า ความผิดมูลฐานที่มีผู้เสียหายได้นั้นเป็นความผิดอาญา ที่การกระทำความผิดที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคล นั้น ดังนั้นเมื่อการกระทำความผิดอาญานั้นเกิดจากการละเมิดสิ่งที่กฎหมายประสงค์ จะคุ้มครองแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้นั้น ผู้นั้นจึงเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด และในมาตรา 59 ได้บัญญัติให้การดำเนินการทางศาลในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน ให้ยื่นต่อศาลแพ่ง และยังให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นเป็นการดำเนินการเอากับตัวทรัพย์สิน โดยที่ไม่อาศัย คำพิพากษาในคดีอาญา ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน จึงเป็นการที่คุ้มครองสิทธิในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ได้รับจากการถูกละเมิดสิทธิ การที่ผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองสิทธินี้ เป็นการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นสิทธิ ทางแพ่งของผู้เสียหายในการที่จะเรียกร้อง ซึ่งเป็นมาตรการที่จะมีผลทำให้ผู้เสียหายนั้น ได้รับค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เมื่อดูจาก สิทธิที่ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองและลักษณะของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว ที่ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ โดยอนุโลมนั้นในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกับทรัพย์สินย่อมเห็นได้ว่า การพิจารณาถึง “ผู้เสียหาย” นั้นคงพิจารณาในแง่ของการได้รับความเสียหายอย่างแท้จริงจากการที่ผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิในทางแพ่งแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเท่านั้น คงไม่ได้พิจารณา เป็นหลักเกณฑ์เดียวกันกับมาตรา 2(4) เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการพิจารณาผู้เสียหายในคดีอาญา นั้น เป็นการให้สิทธิในการเริ่มต้นฟ้องคดี แต่ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในส่วนนี้ คือการที่กฎหมายต้องการให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายเท่านั้น

ความผิดมูลฐานในพระราชบัญญัติฉบับนี้มีทั้งหมด 8 มูลฐาน และบางความผิด มูลฐานมีลักษณะที่เป็นความผิดที่ไม่อาจมีผู้เสียหายได้ (Victimless Crime) ดังนั้นการคุ้มครอง สิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนี้จึงไม่อาจดำเนินการได้ เพราะความผิดฐานนั้นไม่อาจมี ตัวผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ควรได้รับการคุ้มครองสิทธิ กล่าวคือไม่มีประธานแห่งสิทธิ และบางความผิดมูลฐานเป็นความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย แต่มีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น จะได้รับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือไม่ หากการพิจารณาหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายนั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 2(4)

แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยที่บุคคลนั้นเป็นบุคคลประเภทที่กฎหมายหรือบทบัญญัตินั้นๆ ประสงค์จะคุ้มครองหรือไม่ หากได้ความว่าเป็นบุคคลที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองแล้ว การฝ่าฝืนกฎหมายบทบัญญัตินั้นๆ ที่ได้กระทำต่อผู้นั้น บุคคลนั้นจึงจะเป็นผู้เสียหาย หากพิจารณาว่า ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นต้องเป็นหลักเกณฑ์เดียวกับผู้เสียหายในคดีอาญาแล้ว กระบวนการดังกล่าวย่อมไม่อาจดำเนินการได้สมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นการพิจารณาในเรื่องผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนี้ควรพิจารณาว่า บุคคลนั้นเป็นผู้เสื่อมสิทธิในทางแพ่งจากการกระทำความผิดฐานนั้นหรือไม่ ถ้ามีการเสื่อมสิทธิในทางแพ่งจากการกระทำความผิดฐานนั้นแล้ว ผู้นั้นก็ย่อมเป็นผู้เสียหายที่กฎหมายควรให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ด้วย และปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาของขั้นตอนในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวนี้กฎหมายบัญญัติให้ดำเนินการได้ต่อเมื่อ มีเหตุอันสมควรปรากฏขึ้น เลขาธิการจะส่งเรื่องดังกล่าวนี้ไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดความผิดฐานนั้นเพื่อดำเนินการคุ้มครองสิทธิก่อน ซึ่งโดยบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีปัญหาทั้งในเรื่องการกำหนดตัวของ “พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้น” ซึ่งในมูลฐาน มาตรา 3(3) ว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินที่เป็น การขโมยประชาชน ซึ่งในเรื่องดังกล่าวมีพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 3 มีการกำหนดตัว “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชกำหนดนี้ แต่ในมูลฐานอื่นๆ ยังไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะมีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นการดำเนินการมีอาจที่สามารถดำเนินการได้จริง ซึ่งในทางปฏิบัติยังคงมีปัญหาอีกมากมาย ซึ่งหากการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานไม่สามารถดำเนินการได้จริงแล้ว ผลที่ตามมาคือ บุคคลที่ได้รับความเสียหายย่อมไม่ได้รับการเยียวยาทางกฎหมาย ดังนั้นการที่มีบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้น ย่อมไม่เกิดผลได้ในทางปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายในความผิดมูลฐานยังไม่มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่ชัดเจนที่จะเป็นหลักประกันอันจะทำให้เจ้าหน้าที่และองค์กรต่างๆ ตามกระบวนการยุติธรรมให้ความคุ้มครอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 49 วรรคท้าย ปัจจุบันนี้ยังคงมีปัญหาในทางกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก

อย่างที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 การดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานควรเป็นกระบวนการที่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ได้มากที่สุด เนื่องจากผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นเป็นบุคคลที่ได้ความเสียหายจากการกระทำความอาญา การดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานจึงเป็นการต้องการให้ผู้เสียหายนั้นได้รับการชดใช้ความเสียหายจากผู้กระทำผิด กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงควรต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและบังคับใช้ได้จริง

ดังที่ได้วิเคราะห์การดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การดำเนินการดังกล่าวมีอาจดำเนินการคุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในบางความผิดมูลฐานที่ไม่อาจมีผู้เสียหายได้ (Victimless Crime) การดำเนินการคุ้มครองสิทธิตามมาตรา 49 วรรคท้ายนั้นไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เนื่องจากไม่มีตัวผู้เสียหายที่กฎหมายจะให้คุ้มครอง และการดำเนินการคุ้มครองสิทธิในชั้นของพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ง. คือ เมื่อได้มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นไว้แล้ว และปรากฏว่ามีเหตุสมควรที่จะต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเสียก่อน ดังนั้นเลขาธิการจะดำเนินการส่งเรื่องดังกล่าวกลับไปให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดความผิดฐานนั้นเป็นผู้ที่จะดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายต่อไป

เมื่อพิจารณาจากความผิดมูลฐานแต่ละมูลฐานแล้ว จะเห็นได้ว่า ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนในมาตรา 3(3) นั้นคือ พระราชกำหนดการกู้ยืมที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ซึ่งในพระราชกำหนดฉบับนี้ได้มีการกำหนดตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย และยังมีขั้นตอนในการที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในพระราชกำหนดฉบับนี้ดำเนินการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนไว้อย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าการที่พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ง. จะดำเนินการคุ้มครองสิทธิได้โดยการที่เลขาธิการนั้นจะส่งเรื่องกลับมาให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้นดำเนินการคุ้มครองสิทธิต่อไป ซึ่งเมื่อพิจารณาในพระราชกำหนดฉบับนี้แล้ว การดำเนินการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหายนั้น มีขั้นตอนการดำเนินการ กล่าวคือ การดำเนินการคุ้มครองประโยชน์ประชาชน คือ กรณีที่ปรากฏว่าผู้กู้ยืมเงินมีหนี้สินล้มพินตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินให้พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีล้มละลายต่อไป และให้คุ้มครองประโยชน์ประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน โดยการให้พนักงานอัยการฟ้องเป็นบุคคล

ล้มละลาย ศาลจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งทรัพย์สินของเจ้าหนี้ต่อไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

หากว่าการที่จะต้องคุ้มครองผู้เสียหายในความผิดมูลฐานโดยจะต้องส่งเรื่องกลับมาให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นเป็นผู้ดำเนินการคุ้มครองตามกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นๆ แล้ว ผู้เขียนเห็นได้ว่า การดำเนินการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการคุ้มครองให้แล้วเสร็จในกระบวนการเดียวได้ แต่กลับต้องย้อนกระบวนการกลับมาให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นๆ เป็นผู้ดำเนินการคุ้มครองสิทธิโดยจะเห็นได้ในความผิดมูลฐานมาตรา 3(3) ในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน การดำเนินการคุ้มครองสิทธินั้นก็ต้องส่งมาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้นดำเนินการคุ้มครอง ดังที่กล่าวมาข้างต้น

ส่วนการที่จะนำบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญามาใช้กับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นจะนำมาใช้ได้แค่ไหนและเพียงใด การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปพร้อมกับการดำเนินคดีอาญา โดยทั้งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และคดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง ซึ่งแต่เดิมในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจะถูกจำกัดเฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ได้เพียง 9 ฐานความผิด คือ ความผิดฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ใจสลด กรรโชกทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก และรับของโจร โดยค่าสินไหมทดแทนที่เรียกได้ก็มีเพียงการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายเท่านั้น หากเป็นความผิดฐานอื่น พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ และถึงแม้จะเป็นความผิดใน 9 ฐานความผิดดังกล่าว หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างอื่นด้วย เช่น ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หากเป็นกรณีเหล่านี้พนักงานอัยการก็มีอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ได้ ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเองโดยเสียค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายซ้ำเติมอีก แต่ปัจจุบันนี้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้เพิ่มหลักการใหม่ กล่าวคือ ผู้เสียหายนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทั้งปวง นอกเหนือจากที่พนักงานอัยการสามารถเรียกได้ในมาตรา 43 โดยที่ผู้เสียหายนั้นสามารถเข้าไปในคดีที่พนักงานอัยการนั้นเป็นโจทก์ได้โดยใช้วิธีพิจารณาที่ไม่ยุ่งยากไม่ต้อง

เสียค่าธรรมเนียม ซึ่งทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยได้รับความสะดวกและรวดเร็วกว่าเดิม ทำให้คดีต่างๆ ที่เกิดจากมูลกรณีเดียวกันได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดไปในคราวเดียว โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องไปดำเนินการฟ้องร้องกันใหม่ เป็นการลดภาระของผู้เสียหายเป็นอย่างมาก และเมื่อศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแก่ผู้เสียหายตามคำเรียกร้องของพนักงานอัยการ กฎหมายให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะไปดำเนินการบังคับคดี เพื่อทำการยึดทรัพย์ของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระตามคำพิพากษาต่อไปซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นการดำเนินการเอาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานเท่านั้น และลักษณะของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้ เป็นการดำเนินการทางแพ่งคือการดำเนินการนั้นไม่ผูกติดกับคดีอาญา กล่าวคือ ไม่ต้องอาศัยคำพิพากษาว่าจำเลยนั้นกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ เพราะการดำเนินการทางแพ่งนั้นมุ่งไปที่ตัวทรัพย์สินอย่างเดียวว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือไม่เท่านั้น โดยที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงในคดีอาญาแต่อย่างใด เพียงแต่ศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องของพนักงานอัยการนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินถึงแม้ว่า สิทธิที่ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองนั้นคือสิทธิเรียกร้องทางแพ่งอันมีผลมาจากการกระทำความผิดอาญาเช่นเดียวกันกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แต่ลักษณะของคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีลักษณะที่แตกต่างกันตรงที่คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้นสามารถดำเนินคดีไปได้เลย โดยที่ไม่จำเป็นต้องไปรอคดีอาญาเหมือนกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา กรณีการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญา หรือยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น โดยที่ศาลจะพิพากษาคดีส่วนแพ่งโดยถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาศวนอาญา แต่ไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์และหลักการของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาบางกรณีนั้น ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อทรัพย์สินหรือต่อตัวผู้เสียหาย ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น

เกิดสิทธิเรียกร้องทางแพ่งเอาจากจำเลย กล่าวได้ว่า การดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นเป็นมาตรฐานสากล ที่คุ้มครองผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหาย ดังนั้น การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายถึงการยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายราคาทรัพย์สินในขณะที่ฟ้องคดีอาญาต่อศาลในการฟ้องคดีเดียวกันนั้น ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจะถูกจำกัดให้เรียกร้องได้เฉพาะในคดีอาญาเพียง 9 ฐานความผิด คือ ความผิดฐานลักทรัพย์ วิวรรพทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ใจสลด กรรโชกทรัพย์ ช้อโกง ยักยอก และรับของโจรเท่านั้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการดำเนินการฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ แม้ว่ามาตรา 43 นี้จะอนุญาตให้พนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาแทนผู้เสียหายก็ตาม แต่ก็มีข้อจำกัดมากกว่ากรณีผู้เสียหายฟ้องคดีด้วยตนเอง เพราะผู้เสียหายสามารถเรียกร้องสิทธิของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ทุกกรณี แต่การใช้สิทธิทางแพ่งแทนผู้เสียหายในคดีอาญามาตรา 43 ดังกล่าว นั้นมีข้อจำกัดในการใช้สิทธิคือ ประเภทคดีที่สามารถเรียกร้องแทนผู้เสียหาย จำกัดประเภทความผิดไว้แต่เฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น และสิทธิเรียกร้องที่พนักงานอัยการเรียกร้องแทนไว้เฉพาะการเรียกทรัพย์คืน หรือเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์เท่านั้น

เมื่อได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 นั้นได้เพิ่มหลักการใหม่ในมาตรา 44/1 โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทั้งปวงนอกเหนือจากที่พนักงานอัยการเรียกให้ได้ ในมาตรา 43 โดยผู้เสียหายสามารถเข้ามาในคดีที่รัฐ หรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ คือต้องการให้ผู้เสียหายในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้อย่างครบถ้วน กล่าวคือ การขอให้ศาลบังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่นอกเหนือจากที่พนักงานอัยการร้องขอให้ได้ตามมาตรา 43 โดยที่สำคัญคือ มาตรา 44/1 ซึ่งเป็นการให้การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญามากขึ้น โดยที่ผู้เสียหายนั้นไม่ต้องไปดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเหล่านั้นเป็นอีกคดีหนึ่ง โดยการที่ผู้เสียหายนั้นสามารถยื่นคำร้องเข้ามาก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี คำร้องนั้นต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง สรุปได้ว่าการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา

นั้น กฎหมายประสงค์จะให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาทางแพ่งให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกับคดีอาญา

หากการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นสามารถที่จะดำเนินการให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียวของกระบวนการคุ้มครองสิทธิ ดังเช่น บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่ในเรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น คือมาตรา 44/1 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทั้งปวง นอกเหนือจากที่พนักงานอัยการเรียกให้ได้ในมาตรา 43 โดยผู้เสียหายสามารถเข้ามาในคดีที่รัฐ หรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งต้องการให้ผู้เสียหายในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้อย่างครบถ้วน เป็นการให้การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญามากขึ้น โดยที่ผู้เสียหายนั้นไม่ต้องไปดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเหล่านั้น เป็นอีกคดีหนึ่ง โดยการที่ผู้เสียหายนั้นสามารถยื่นคำร้องเข้ามาก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ ไม่มีการสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี คำร้องนั้นต้องแสดงรายละเอียด ตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง ถ้านำขั้นตอนในเรื่องของการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญามาใช้กับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานแล้ว โดยให้ดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายให้แล้วเสร็จไปในกระบวนการเดียว ย่อมเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือเป็นการไม่ไปซ้ำเติมเอากับผู้เสียหายอีก ทั้งที่การดำเนินการคุ้มครองสิทธินั้นควรเป็นหน้าที่ของรัฐทั้งสิ้น

จากบทบัญญัติมาตรา 49 วรรคท้าย ที่กระบวนการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานต้องย้อนมาโดยการที่เลขาธิการจะส่งเรื่องไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นเป็นผู้ดำเนินการคุ้มครองสิทธิก่อนนั้น เป็นการดำเนินการที่ไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เสร็จไปในขั้นตอนเดียวในกระบวนการตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ย่อมก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายมากขึ้น อีกทั้งการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นในปัจจุบันในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐานยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เนื่องจากปัญหาของข้อกฎหมายและความไม่เข้าใจในกระบวนการดังกล่าวของพนักงานเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อมีการดำเนินการกับทรัพย์สินในความผิดมูลฐานแล้ว และเป็นกรณีที่ความผิดมูลฐานนั้นเป็นความผิดที่มีผู้เสียหาย หรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอันเป็นความผิดมูลฐานแล้ว บทบัญญัติในมาตรา 49 วรรคท้าย เมื่อมีเหตุสมควรก็ให้เลขาธิการส่งเรื่องไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดนั้นดำเนินการคุ้มครองสิทธิก่อน แต่ในทาง

ปฏิบัตินั้นพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. มิได้ดำเนินการดังกล่าวแต่อย่างใด แต่กลับส่งเรื่องดังกล่าวนั้นไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป ทางแก่ในการให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นได้รับการคุ้มครองสิทธินั้น โดยที่เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นยื่นคำร้องขอคัดค้านในคดีดังกล่าวเพื่อขอให้ศาลนั้นคุ้มครองตามสิทธิของตนตามมาตรา 57(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งจะต้องดำเนินการเสียค่าธรรมเนียมศาล และค่าใช้จ่ายอื่นๆ นับเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้นแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยผู้เขียนเห็นว่า ควรให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นได้รับการคุ้มครองสิทธิให้แล้วเสร็จไปในขั้นตอนเดียว ซึ่งพนักงานอัยการมิได้มีอำนาจและหน้าที่ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายดังกล่าว เนื่องจากพนักงานอัยการนั้นมิได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้น

ดังนั้นเมื่อมิให้เกิดปัญหาในการตีความถ้อยคำดังกล่าว จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 49 วรรคท้ายเสียใหม่ว่า “ในกรณีตามวรรคหนึ่งถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน” ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ โดยการกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ที่สามารถดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายได้ในขณะเดียวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

มาตรา 49 วรรคท้าย เป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิที่อยู่ในชั้นของพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. แต่จะเห็นได้ว่า การที่จะดำเนินการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนั้นจะต้องปรากฏเหตุสมควรขึ้นจึงจะเข้าสู่การดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย หากแต่ในชั้นนั้นมิได้มีการดำเนินการคุ้มครองสิทธิแล้ว เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว เห็นควรให้ผู้เสียหายสามารถเข้ามาในชั้นศาลได้ด้วย ดังเช่นบุคคลตามมาตรา 50 ซึ่งได้แก่ เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง ผู้รับโอนทรัพย์สิน และผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน

ผู้เขียนเห็นควรให้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 50 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยการเพิ่มให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นได้รับการคุ้มครองสิทธิในบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวด้วย โดยให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานนั้นสามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนได้ในชั้นศาล โดยการยื่นคำร้องเข้ามาก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองที่ผู้เสียหายสามารถที่จะดำเนินการไปได้ในขั้นตอนเดียว โดยทั้งนี้ให้ผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิ

ของตนต่อศาล โดยให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในชั้นศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาไปพร้อมกับคดีการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยลักษณะของคำร้องนี้ให้นำเสนอให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงและมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว โดยให้คำร้องแสดงถึงรายละเอียดของความเสียหายและคำขอค่าสินไหมทดแทน ดังเช่น คำร้องขอของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและไม่เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้เสียหาย โดยให้ศาลยกเว้นค่าธรรมเนียมในเรื่องดังกล่าวด้วย โดยให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายนั้นสามารถที่จะคุ้มครองสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เพิ่มภาระแก่ผู้เสียหาย

จำนักรหอสมุด